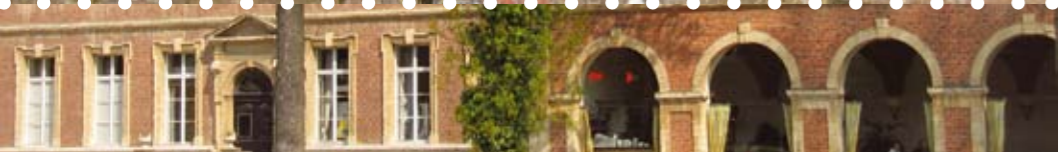

VORST À LA CARTE

VORST À LA CARTE

❖ À LA CARTE: UW GEMEENTE IN DE KIJKER

BEKIJK UW GEMEENTE MET NIEUWE OGEN, ONTDEK AL DE PARELTJES VAN HET ERFGOED DAT U DAGELIJKS OMRINGT, LEER ONGEKEKE HOEKJES KENNEN, VOLG HET PARCOURS EN SPEEL HET SPEL MEE. IN DEZE COLLECTIE WORDEN DE BRUSSELSE GEMEENTES IN DE KIJKER GEZET IN EEN RIJK GEÏLLUSTREERDE EN PRAKTISCHE WANDELBROCHURE, WAARMEE U OP STAP KAN GAAN OF DIE U GEZELLIG THUIS KAN DOORBLADEREN.

❖ VORST À LA CARTE

DE COLLECTIE À LA CARTE HULDIGT DE GEMEENTE VORST.

DOOR HAAR BELANGRIJK HOOGTEVERSCHIL BIJDT VORST EEN CONTRASTRIJKE AANBLIK. HET IS OP DE OEVERS VAN EEN BIJRIVIERTJE VAN DE ZENNE DAT HET DORP ONTSTAAT, VERBONDEN AAN DE SINT-DENIJSKERK EN DE ABDIJ, DIE OOK VANDAAG NOG ALS BEVOORRECHTE GETUIGEN VAN HET RELIGIEUZE VERLEDEN VAN DE GEMEENTE, EEN CENTRALE PLAATS INNEMEN. MET DE AANLEG VAN DE SPOORWEG IN DE 19DE EEUW EVOLUEERT HET LANDELIJKE DORPJE TOT EEN SEMI-INDUSTRIËLE GEMEENTE. DE ARBEIDERSKLASSE VESTIGT ZICH IN HET LAGERGELEGEN DEEL VAN VORST, TERWIJL HOGEROP BOURGEOIS HUIZEN VERRIJZEN. OOK NU NOG TREFT MEN IN DEZE RESIDENTIËLE WIJKEN EEN OPMERKELIJKE RIJKDOM AAN STIJLEN AAN.

DE EERSTE WANDELING BRENGT ONS VAN DE PRESTIGIEUZE MOLIËRELAAN VIA DE INDRIKWEKKENDE ALBERTLAAN EN DE SOCIALE WONINGEN VAN DE MARCONISTRAAT EN DE RODENBACHSTRAAT NAAR HET MET VILLA'S OMZOOMDE PARK VAN VORST. VERTREKKEND VAN HET PANORAMA VANAF DE JUPITERLAAN NEEMT DE TWEEDE WANDELROUTE ONS MEE OP ONTDEKINGSTOCHT NAAR DE BOURGEOIS WIJK HOOGTE HONDERD, ALVORENS NAAR DE OUDE WERKHUIZEN AAN DE VAN VOLXEMLAAN AF TE DALEN VIA HET DUDENPARK.

IK NODIG U OVERIGENS UIT VOLOP TE GENIETEN VAN DEZE GROENE RUIMTE DOOR SPELENDERWIJS OP ZOEK TE GAAN NAAR DE SCULPTUREN EN DETAILS IN HET PARK.

CHARLES PICQUÉ
MINISTER-PRESIDENT VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

WANDELINGEN

1. EEN MENGELMOES VAN STIJLEN...

DUUR: ONGEVEER 2U.

V VERTREK: MOLIËRELAAN 124

A AANKOMST: KEMMELBERGLAAN 5

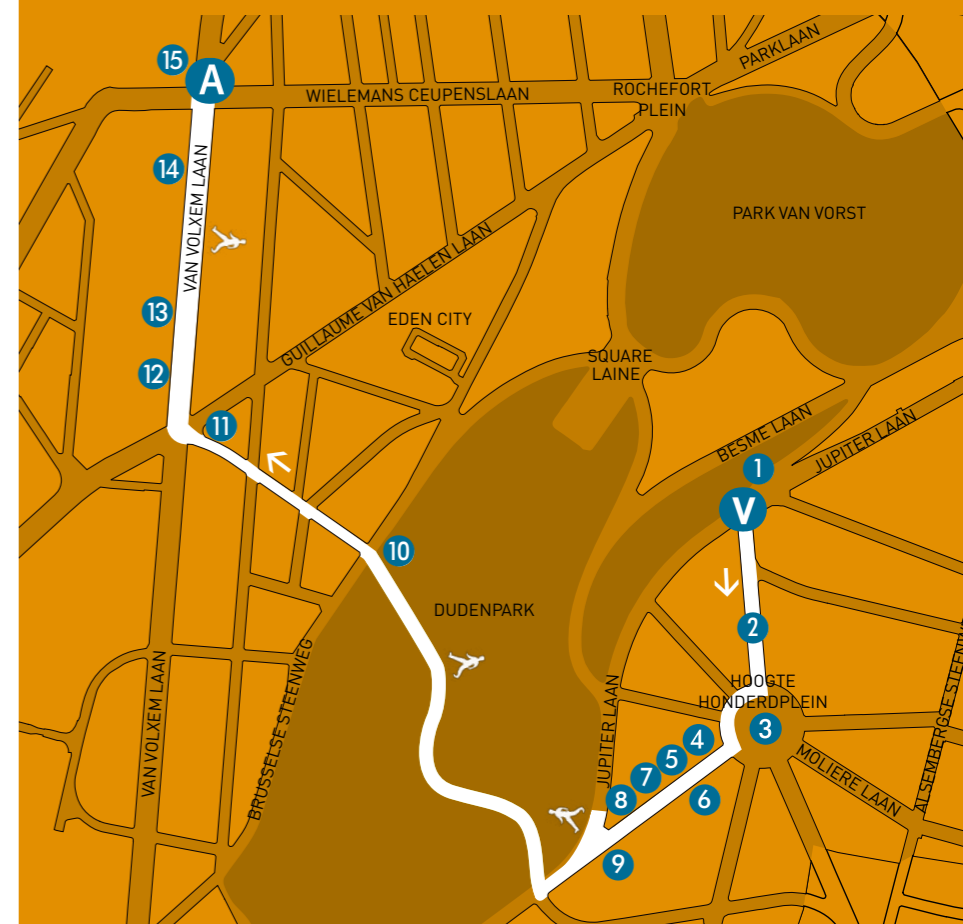

2. DE HELLING AF...

DUUR: 2U.30

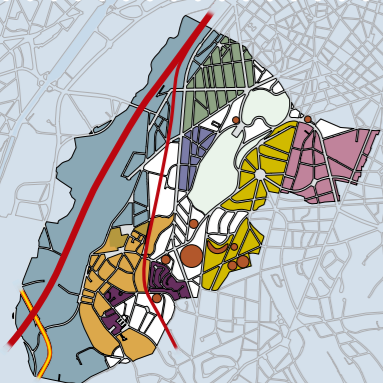
V VERTREK: PANORAMISCH TERRAS JUPITERLAAN

A AANKOMST: CENTRUM VOOR HEDENDAAGSE KUNST (WIELS), VAN VOLXEMLAAN

DE OPLOSSINGEN VAN HET SPEL (ZIE MIDDENPAGINA'S)
In wijzerszin: A5, B4, C2, D3, E1 / Y7, Y1, Y6, X2, Y8, X3, X5, Y4

WIJK IN DE KIJKER

- ✿ GEVANGEN TUSSEN TWEE SPOORLIJNEN
- ✿ EEN INDUSTRIËLE VORSTAD
- ✿ HET OUDE DORP EN DE ABDIJ
- ✿ ROND SINT-ANTONIUS VAN PADUA
- ✿ DE TUINWIJKEN
- ✿ BERKENDAEL
- ✿ EEN GEDURFD FUNCTIONALISME
- ✿ DE "BOMENWIJK": LEVE DE ART DECO!
- ✿ HOOGTE HONDERD: HET DAK VAN DE HOOFDSTAD

EEN MENGELMOES VAN STIJLEN...

Luxeuzere herenhuizen en burgerwoningen worden opgetrokken langs de Molière- en Albertlaan, ontworpen door de beste architecten.
DUUR: ONGEVEER 2U.

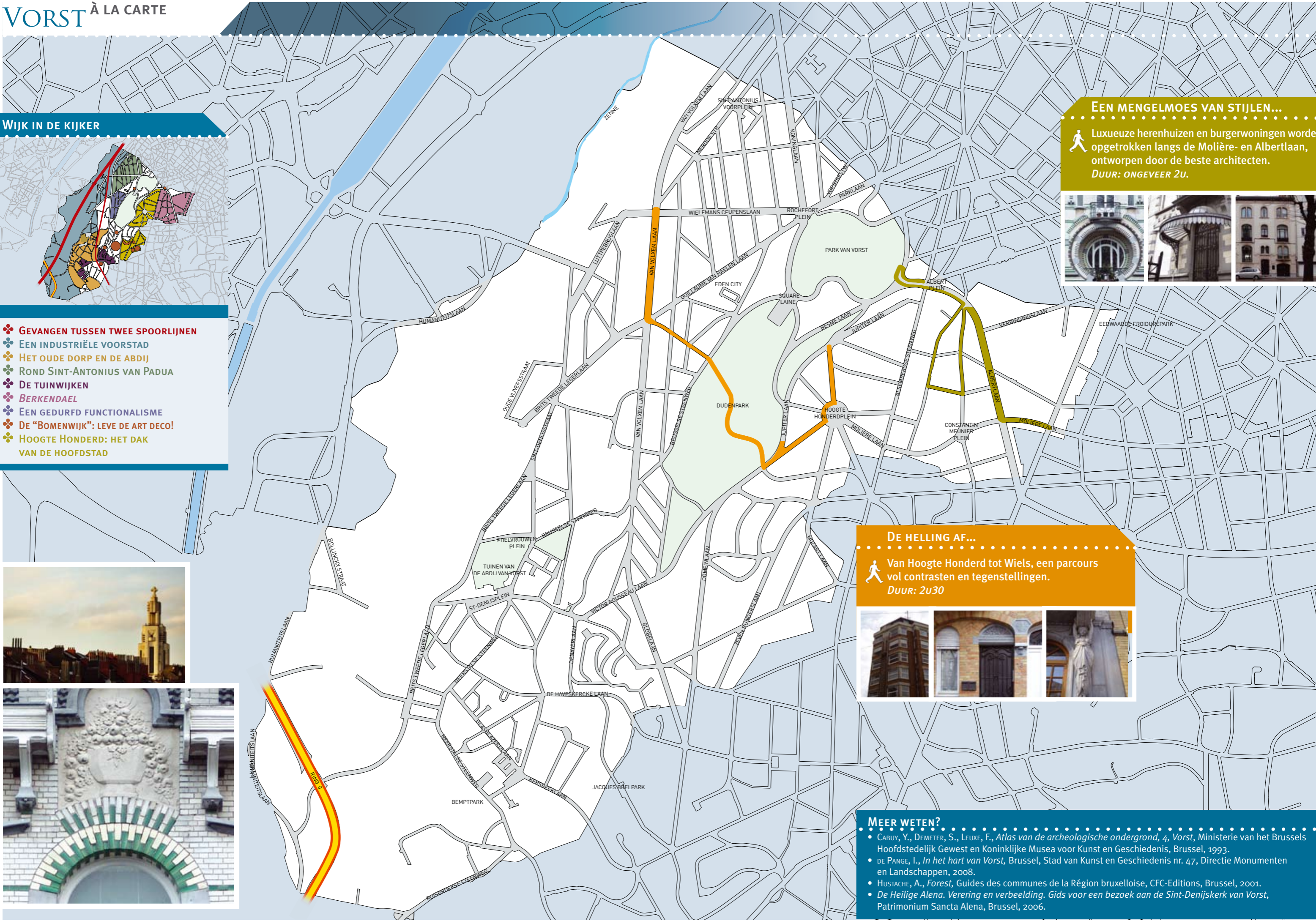
DE HELLING AF...

Van Hoogte Honderd tot Wiels, een parcours vol contrasten en tegenstellingen.
DUUR: 2U30

MEER WETEN?

- CABUY, Y., DEMETER, S., LEUXE, F., *Atlas van de archeologische ondergrond, 4, Vorst*, Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, Brussel, 1993.
- DE PANGE, I., *In het hart van Vorst*, Brussel, Stad van Kunst en Geschiedenis nr. 47, Directie Monumenten en Landschappen, 2008.
- HUSTACHE, A., *Forest*, Guides des communes de la Région bruxelloise, CFC-Editions, Brussel, 2001.
- *De Heilige Alena. Verering en verbeelding. Gids voor een bezoek aan de Sint-Denijskerk van Vorst*, Patrimonium Sancta Alena, Brussel, 2006.

VORST EEN GESCHIEDENIS IN LAAGJES

INDUSTRIEEL EN GROEN, BOURGEOIS EN BESCHIEDEN, OUD EN MODERN..., VORST VALT NIET ONDER ÉÉN NOEMER TE VATTEN. DIE VERSCHIEDENHEID HEEFT ZE IN GROTE MATE TE DANKEN AAN HAAR RELIËF, WELLICHT HET STEILSTE VAN ALLE BRUSSELSE GEMEENTEN. TUSSEN HOOGTE HONDERD EN DE VALLEI VAN DE GELEYTSBEEK IS HET HOOGTEVERSCHIL 80 METER OVER MINDER DAN ÉÉN KILOMETER! INGENOMEN DOOR TWEE PARKEN: DAT VAN VORST, DE WENSDROOM VAN LEOPOLD II, EN HET DUDENPARK, DAT OOIIT DEEL UITMAAKTE VAN HET ZONIËNWOUd.

VERDEROP GEEFT VORST-NATIONAAL DE HEUVEL AL SINdS DE JAREN 1960 EEN INTERNATIONAAL MUZIKAAL AURA... AAN DE VOET VAN DEZE INDRIJKWEKKENDE HELLING WORDT OPNIEUW MET DE GESCHIEDENIS AANGEKNOOPT, MET DE SPOREN VAN HET DORP VAN WEELEER EN DE OUDE ABDIJ VAN DE ADELIIJKE BENEDICTIJNSE DAMES. DIT OUDE CENTRUM IS EEN VAN DE LAATSTE INDUSTRIËLE ZONES VAN DE HOOFDSTAD, EN IS VOLOP IN VERANDERING. IN FEL CONTRAST DAARMEE WORDT HET HOOGSTE PUNT VAN DE GEMEENTE – VROEGER DE GALGENBERG GENOEMD OMDAT DAAR DE TERECHTSTELLINGEN WERDEN VOLTROKKEN – GEKENMERKT DOOR GEZELLIGE WIJKEN MET PANORAMISCH UITZICHT OP DE STAD. DEZE WANDELKAART NODIGT JE UIT DIT ALLES TE ONTDEKKEN, EEN STAPJE IN HET VERLEDEN TE ZETTEN EN TE GENIETEN VAN HET HEDEN.

REDACTIE, OPZOEKINGEN EN ICONOGRAFIE
Isabelle de Pange en Anne-Marie Pirlot

ADVIESCOMITÉ
Anne-Sophie Walazyc, kabinet van de Minister-President
Sylvie Mazaraky en Yves Rouyet, gemeente Vorst

COÖRDINATIE
Paula Dumont,
Directie Monumenten en Landschappen

FOTO'S EN ANDERE ILLUSTRATIES
Algemeen Rijksarchief, Brussel
Archives d'Architecture Moderne
Ch. Bastin & Evrard © Ministerie van het Brussels
Hoofdstedelijk Gewest
Alfred de Ville-de Goyet, Directie Monumenten en
Landschappen
Kaarten: Brussel URBIS ©© - Distributie CIBG,
Kunstlaan 20, 1000 Brussel
Koninklijk instituut voor het Kunstpatrimonium

Philippe Reculez
Marcel Van Hulst, Directie Externe Communicatie,
Verzameling Dexiabank met de medewerking van
het BROH-documentatiecentrum - MBHG
Verzameling gemeentehuis van Vorst

VERTALING
Erik Tack

HERLEZING
Harry Lelièvre,
Directie Monumenten en Landschappen

BEDANKINGEN
Het College van Burgemeester en Schepenen

GRAFISCHE VORMGEVING
www.generis.be

DRUKWERK
Dereume printing

❁ GEVANGEN TUSSEN TWEE SPOORLIJNEN

In 1840 werd een deel van de spoorlijn Brussel-Tubeke aangelegd, op de vroegere terreinen van de abdij. Ze was een van de eerste spoorlijnen van het continent. In 1857 werd ze naar Frankrijk doorgetrokken, tot ze uiteindelijk de lijn Brussel-Parijs werd. Het neoclassicistische station Vorst-Zuid werd in 1851 door architect Auguste Payen gebouwd. In de loop der jaren werd de lijn sterk uitgebreid om verbindingen en laad- en losperrons te verschaffen aan de bedrijven die langs haar traject gevestigd waren. Zo ontwikkelde Vorst zich tijdens de 19de eeuw tot een industriële voorstad.

In 1873-1874 werd een tweede spoorlijn aangelegd, ten oosten van het oude dorp, tussen Brussel en Luttre. Ze liep via Ukkel-Kalevoet en werd bediend door het station Vorst-Oost. Hoewel talrijke bruggen beletten dat het oude dorp al te zeer geïsoleerd raakte van de rest van de agglomeratie, werd haar verdere ontwikkeling afgeremd.

❁ EEN INDUSTRIËLE VOORSTAD

De aanwezigheid van de tandem water- en landwegen zorgde in de 19de eeuw de industriële ontwikkeling van Vorst meer bepaald in vier sectoren: de lederbewerking, gaande van leerlooierijen tot schoenenfabrieken (*Bata, Elite, FF*, enz.); de bierproductie, met een groot aantal brouwerijen, zoals de befaamde *Wielemans-Ceuppens*; de chemische nijverheid, met tal van zeepziederijen en ververijen; en de metaalbewerking.

Deze laatste dankzij de aanwezigheid van het kanaal van Charleroi en de spoorweg waarlangs de grondstoffen worden aangevoerd. De naoorlogse periode gaf echter de doodsteek aan de meeste van deze industrieën. De fabriek *Audi Brussels*, die een vijftigtal hectaren beslaat, is een van de laatste nog actieve getuigen van deze industriële roeping.

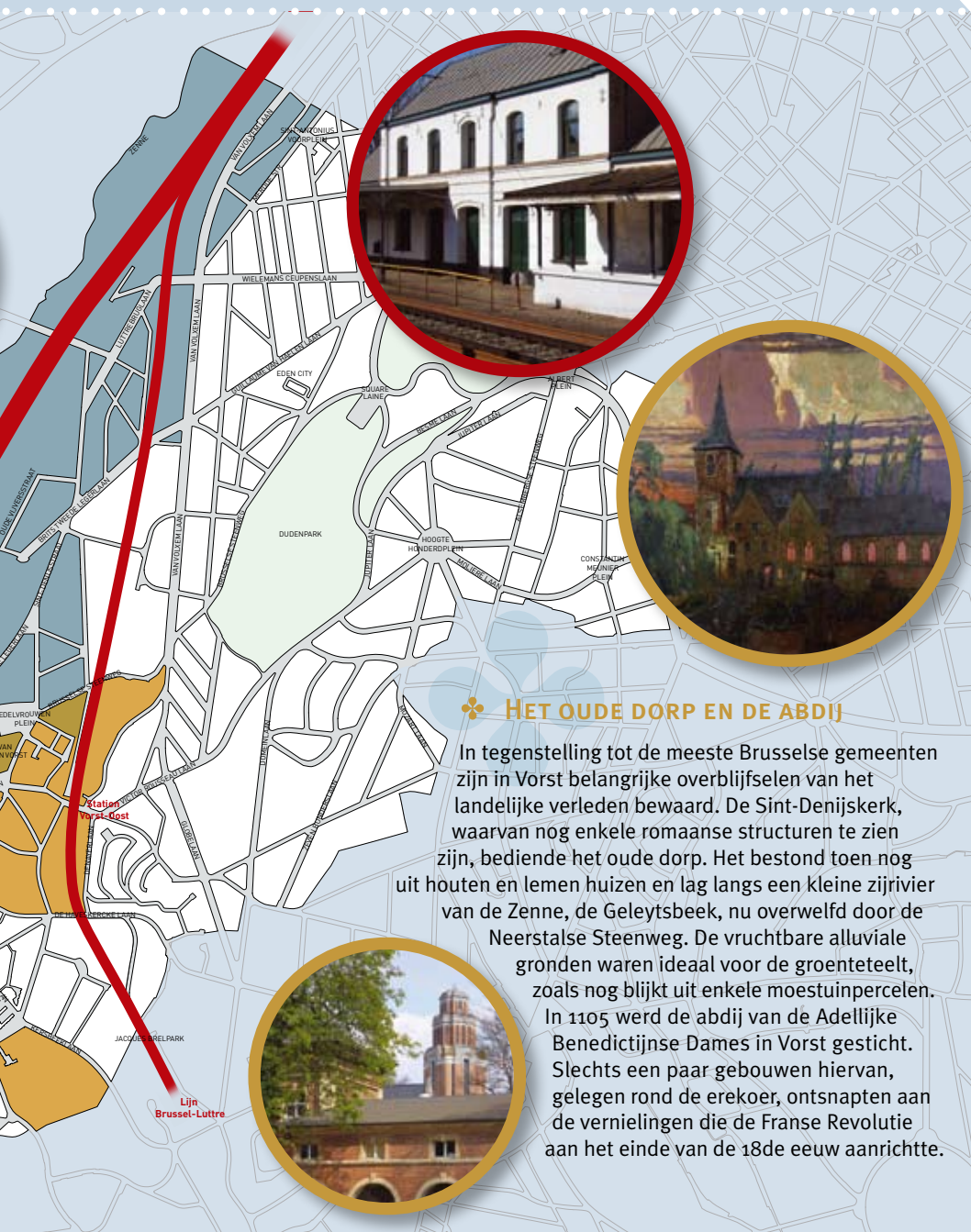
❁ EEN RELIGIEUS VERLEDEN

De Sint-Denijskerk

Vorst is een van de weinige Brusselse gemeenten die zijn oude dorpskerk heeft bewaard. Dit prachtige relik dompelt ons volledig onder in het middeleeuwse geloof. De huidige kerk ontstond uit de samenvoeging van twee aparte gebouwen, zoals blijkt uit het dubbele koor. Het oudste deel van het gebouw, waarvan enkele romaanse structuren bewaard zijn gebleven, is de Sint-Alenakapel. Al vanaf haar oprichting in de 11de eeuw was ze een bedevaartsoord, en elke eeuw heeft er sporen achtergelaten van zijn manier om de heilige te vereren. In de kapel bevindt zich de cenotaaf van de martelares, waarrond zich haar verering heeft ontwikkeld. In de loop van de 12de eeuw werd de eigenlijke Sint-Denijskerk naast dit gebedshuis gebouwd. Tijdens de hele

gotische periode werd er in verscheidene fases aan gewerkt. De kerk werd in de jaren 1925-1926 grondig “gerestaureerd” door architect C. Veraart, met de bedoeling het bouwwerk zijn oorspronkelijke puurheid en lichtheid terug te geven. Het heiligdom werd beschermd in 1936, als een van de eerste in Brussel.

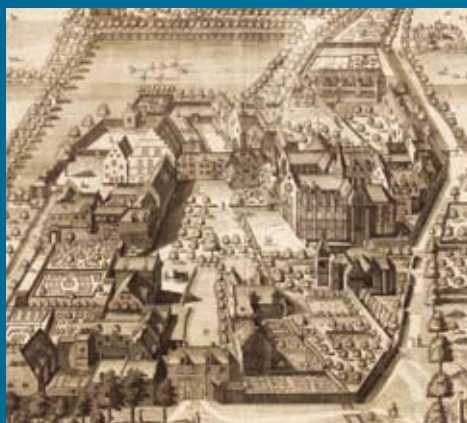
❁ HET OUDE DORP EN DE ABDIJ

In tegenstelling tot de meeste Brusselse gemeenten zijn in Vorst belangrijke overblijfselen van het landelijke verleden bewaard. De Sint-Denijskerk, waarvan nog enkele romaanse structuren te zien zijn, bediende het oude dorp. Het bestond toen nog uit houten en lemen huizen en lag langs een kleine zijrivier van de Zenne, de Geleytsbeek, nu overweld door de Neerstalse Steenweg. De vruchtbare alluviale gronden waren ideaal voor de groenteteelt, zoals nog blijkt uit enkele moestuinpercelen. In 1105 werd de abdij van de Adellijke Benedictijnse Dames in Vorst gesticht. Slechts een paar gebouwen hiervan, gelegen rond de ereker, ontsnapten aan de vernielingen die de Franse Revolutie aan het einde van de 18de eeuw aanrichtte.

De abdij van de Adellijke Benedictijnse Dames

De Benedictijnenabdij van Vorst, die aan het begin van de 12de eeuw werd gesticht en in 1238 volledig autonoom werd, ronselde al vanaf haar oprichting leden bij de beste families – een slim beleid dat de abdij in staat stelde goederen te verwerven en haar macht uit te breiden. Al gauw begon ze op een kleine stad te lijken. De slotzusters wijdden hun leven niet alleen aan het gebed maar deden ook aan liefdadigheid, en voor de manuele taken konden ze beschikken over een klein legertje dienstboden. In 1764 gaven de kloosterzusters aan een bekend architect, L.-B. Dewez, opdracht de abdij, toen nog in gotische stijl, te verbouwen. Dewez hertekende enkel de ereker, volgens een symmetrische en rationele esthetiek. In 1794 maakten de Franse revolutionairen een einde aan de geschiedenis van de abdij. De geestelijken moesten vluchten, en vanaf 1797 werden

de kloostergebouwen en de grote abdijskerk geleidelijk gesloopt. De gebouwen die Dewez had ontworpen en die minder belangrijke functies hadden – koetshuizen, stallingen, vertrekken van de bedienden, enz. – bleven wel bewaard.

❖ ROND-SINT-ANTONIUS VAN PADUA

Deze wijk, gelegen tussen de Koninglaan, de Van Haelenlaan en de Van Volxemlaan, bestaat uit orthogonale straten die perfect van de helling van het terrein gebruikmaken. De wijk werd ontworpen in 1872-1875, de periode toen planoloog Victor Besme het Park van Vorst aanlegde. Ze telt hoofdzakelijk eengezinswoningen en opbrengsthuisen, maar er bevinden zich ook enkele kleine fabrieken. Dit getuigt van de vermenging van functies die tot 1914 kenmerkend was voor Brussel. De neogotische Sint-Antoniusskerk werd in 1897 ontworpen en in twee fases werd gebouwd.

❖ DE TUINWIJKEN

Aan het begin van de twintigste eeuw veroorzaakte de sterke industrialisering van de gemeente een tekort aan arbeiderswoningen. In 1923 ontstond de wijk Kersbeek. Deze tuinwijk van de Vorstse Haard werd ontworpen door architect H. Van Montfort en bestond voor twee derden uit arbeiderswoningen, terwijl het overige derde voor de kleine burgerij bestemd was. De wijk, met zijn merkwaardige ligging in een groene omgeving, vermengt kleine meergezins- en eengezinswoningen in een wirwar van voetgangersstraatjes. Tussen 1950 en 1963, en nadien in 1976, werd ze met flatgebouwen uitgebreid. Een recentere tuinwijk werd in de jaren 1950 gebouwd (architect G. De Hens). Het gaat om de wijk Messidor, ook wel de “wijnwijk” genoemd, wegens de naamgeving van haar dreven (Wijnogstdreef, Tastevindreef, Wijnpersdreef, enz.) die herinneren aan de grote wijngaard van de nabijgelegen abdij van Vorst.

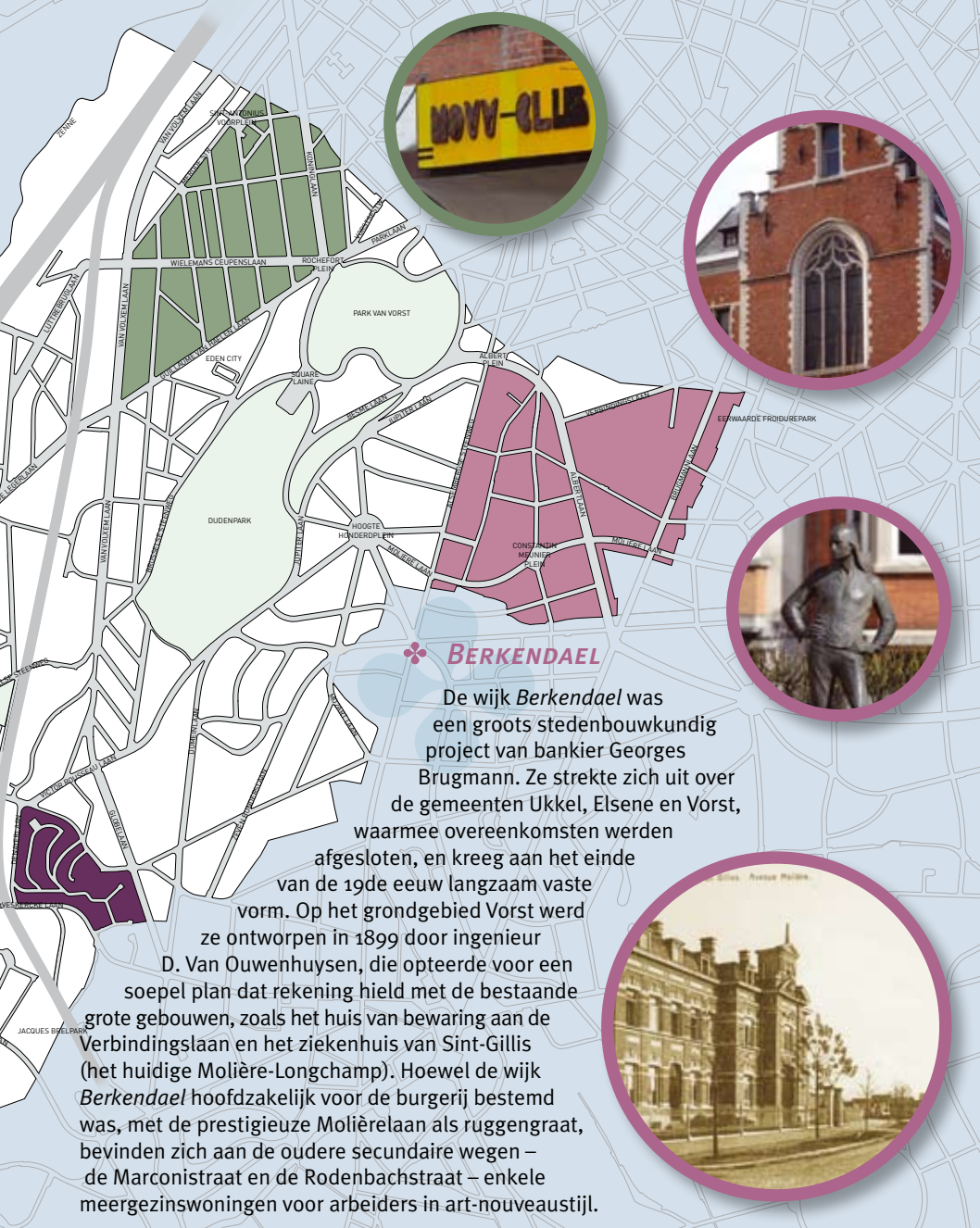
❖ DE HELLING GETEMD: HET PARK VAN VORST EN HET DUDENPARK

Vorst vertoont een steil reliëf dat typisch is voor de rechteroever van de Zenne. Tussen het hoogste en laagste punt van de gemeente wordt het niveauverschil op meesterlijke wijze ingenomen door twee parken: het Park van Vorst en het Dudenpark. Ze zijn totaal verschillend en worden met elkaar verbonden door de Laînésquare.

Het Park van Vorst was de wensdroom van Leopold II, die het terrein aankocht en in 1876 schonk aan het toen al sterk verstedelijkte Sint-Gillis en het nog landelijke Vorst. De koning besefte niet alleen dat de arbeidersklasse nood had aan een grote groene long in het hart van de stad, maar ook dat een dergelijk park een grote meerwaarde zou geven aan een nog schaars bebouwde zone. Uiteraard was het de architect-planoloog Victor Besme, “wegeninspecteur van de Brusselse voorsteden” en

uitvoerder van de grote stedenbouwkundige plannen van de koning, die in 1875 opdracht kreeg het park uit te tekenen. Hij opteerde voor een eivormig grondplan, met wegen in lusvorm, typisch voor de Engelse landschapsarchitectuur die toen in Brussel in zwang was. Maar het park valt vooral op door zijn beplanting, een vermenging van inheemse en exotische boomsoorten die er een echt mini-arboretum van maakt.

❁ BERKENDAEL

De wijk *Berkendael* was een groots stedenbouwkundig project van bankier Georges Brugmann. Ze strekte zich uit over de gemeenten Ukkel, Elsene en Vorst, waarmee overeenkomsten werden afgesloten, en kreeg aan het einde van de 19de eeuw langzaam vaste vorm. Op het grondgebied Vorst werd ze ontworpen in 1899 door ingenieur D. Van Ouwenhuysen, die opteerde voor een soepel plan dat rekening hield met de bestaande grote gebouwen, zoals het huis van bewaring aan de Verbindingslaan en het ziekenhuis van Sint-Gillis (het huidige Molière-Longchamp). Hoewel de wijk *Berkendael* hoofdzakelijk voor de burgerij bestemd was, met de prestigieuze Molièrelaan als ruggengraat, bevinden zich aan de oudere secundaire wegen – de Marconistraat en de Rodenbachstraat – enkele meergezinswoningen voor arbeiders in art-nouveaustijl.

Het Dudenpark, 23 ha groot, wordt dan weer door hoogstammige beuken overheerst en is een prachtig overblijfsel van het Zoniënwoud. De vroegere eigenaar, de kanthandelaar Wilhelm Duden, liet het na zijn dood in 1895 als blijk van bewondering, na aan de koning, om er een openbaar park van te

maken. Hijzelf had het in 1869 gekocht en er in 1873 een grote residentie in eclectische stijl laten bouwen. Het was zijn wens dat het statige beukenwoud, dat vroeger *Kruys Bosch* heette en tot de bezittingen van de abdij van Vorst behoorde, ongerept zou blijven.

✦ EEN GEDURFD FUNCTIONALISME

Vanaf de jaren 1950 verrezen op het hele grondgebied van de gemeente gebouwen die uiting gaven aan de drang om het leven in de stad te vernieuwen door middel van dynamische en functionele vormen. Alle typologieën werden verkend: rijhuizen uiteraard, maar ook tal van voorzieningen zoals een voetbalstadion

(Bertelsoonstadion, 1959),

een parochiecomplex

Saint-Cur  d'Ar , arch. A. Milis,

ca. 1960), een kerk (Sint-Pius X,

arch. P. en M. Mignot, 1965),

gemeentescholen, een rusthuis

(arch. G. Pappaert, 1962),

een politiecommissariaat

(1969), een meisjesinternaat

(arch. L. Kuypers, 1961),

een concertzaal (Vorst-

Nationaal, 1966, arch.

M. Barbier), enz. Zonder

de appartementsgebouwen

met hun originele inplanting te vergeten, zoals

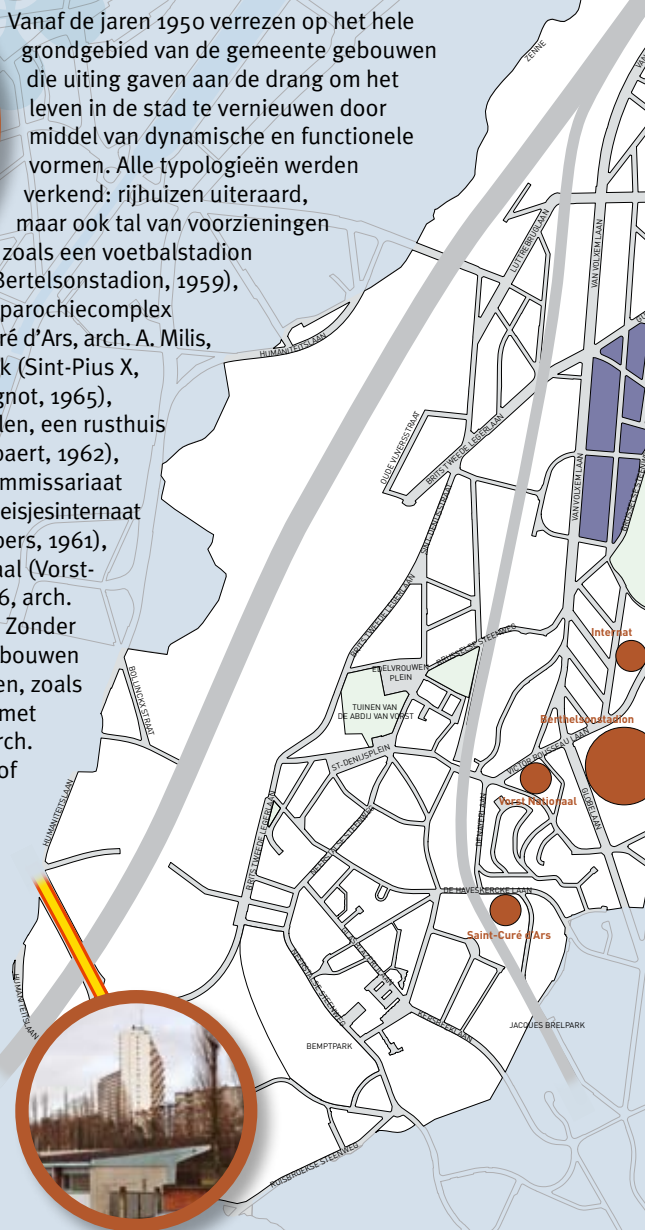
La Magnanerie, een prachtig complex met

16 verdiepingen in boemerangvorm (arch.

C. Laurens en J. Cuisinier, 1955-1957), of

de *Royal Building* aan het Albertplein

(arch. J. Cuisinier, 1962).

✦ HET GEMEENTEHUIS

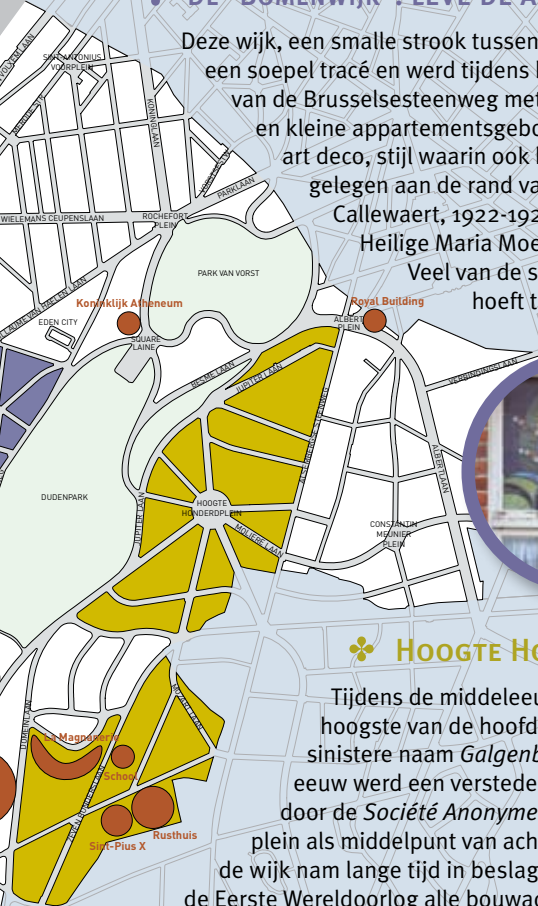
Het huidige gemeentehuis vervangt het oorspronkelijke gemeentehuis dat rond 1828 in neoclassicistische stijl was opgetrokken. Vanaf 1900 kende Vorst immers een sterke bevolkingstoename, waardoor de overheid op zoek moest naar een gebouw dat beter inspeelde op haar behoeften en haar imago van gemeente in volle groei. Het gemeentehuis werd vanaf 1926 ontworpen door architect Jean-Baptiste Dewin en tussen 1934 en 1939 gebouwd. Het verzoent een weldoordachte functionaliteit met een architecturaal karakter dat zowel modern is als aansluit bij de traditionele grote stadhuizen van het land. Het gebouw is wars van de pastiches van de late 19de eeuw, maar ook van elk radicaal modernisme. Het behoort tot de laatste en fraaiste Brusselse art-decogebouwen.

De plattegrond, met zijn opmerkelijke indeling, lijkt op een liggende H. De voorste vleugel omvat zowel de staatsie- en dienstingangen als de feestzalen. De middenvleugel bestaat uit een grote rechthoekige zaal met galerij, zenitaal verlicht, met loketten op de benedenverdieping en de kabinetten van het college op de galerij. In de achterste vleugel bevinden zich de kantoren en dienstlokalen.

❖ DE “BOMENWIJK”: LEVE DE ART DECO!

Deze wijk, een smalle strook tussen het Dudenpark en de Van Haelenlaan, vertoont een soepel tracé en werd tijdens het interbellum ontworpen. Met uitzondering van de Brusselsesteenweg met zijn welgestelde villa's vindt men er rijhuizen en kleine appartementsgebouwen. Hier overheersen het modernisme en de art deco, stijl waarin ook het stadion van de Royale Union Saint-Gilloise, gelegen aan de rand van het Dudenpark gebouwd werd (architect A. Callewaert, 1922-1926). De wijk wordt bediend door de parochiekerk Heilige Maria Moeder Gods, die direct in de rooilijn is ingewerkt. Veel van de straatnamen verwijzen naar de natuur, wat niet hoeft te verwonderen, gezien de nabijheid van het park.

❖ HOOGTE HONDERD: HET DAK VAN DE HOOFDSTAD

Tijdens de middeleeuwen werd op dit dorre plateau – een van de hoogste van de hoofdstad – recht gesproken. Het kreeg toen de sinistere naam *Galgenberg* of *Galg veld*. Aan het einde van de 19de eeuw werd een verstedelijkingsplan goedgekeurd dat werd uitgevoerd door de *Société Anonyme des Villas de Forest*. Het voorzag in een rond plein als middelpunt van acht straten in stervorm. De bouw van de wijk nam lange tijd in beslag, omdat tijdens de Eerste Wereldoorlog alle bouwactiviteit stilgelegd werd. Dit verklaart de aanwezigheid van een architectuur van rond 1900 in sommige straten, en art deco of de modernistische stijl in andere. De Sint-Augustinuskerk domineert het uitzicht en is een van de drie betonnen religieuze bouwwerken die tijdens het interbellum in Brussel zijn opgetrokken.

De decoratie van het gebouw, ook van de hand van Dewin, is al even weelderig en coherent en weeft subtiele banden tussen verleden en heden, tussen de vroegere religiositeit van Vorst en de wereldlijke functie van het gebouw. Elf beeldhouwers werkten mee aan de decoratie van de gevel. Ze versierden de toren met monumentale

beelden en brachten reliëfs aan op talrijke architectonische elementen. De grote hal en de trapzaal worden gedomineerd door glas-in-loodramen (Baltus/Colpaert). Ze zijn virtuoos uitgevoerd en vallen op door de originaliteit en de poëzie van hun onderwerpen. Een groot deel van het meubilair werd vervaardigd door de bekende firma De Coene uit Kortrijk.

WANDELING 1

EEN MENGELMOES VAN STIJLEN...

ROND DE EEUWWSSELING WERDEN LANGS DE ALBERT- EN MOLIÈRELAAN, AANGELEGD IN DE JAREN 1890 OP INITIATIEF VAN GEORGES BRUGMANN, LUXUEUZE HERENHUIZEN EN BURGERWONINGEN OPGETROKKEN. ZE ZIJN VAAK HET WERK VAN DE BESTE ARCHITECTEN VAN DAT MOMENT...

PARCOURS: ZIE OMSLAG

V VERTREK: AVENUE MOLIÈRE 124 - TRAM: 92 (MOLIÈRE)

A AANKOMST: KEMMELBERGLAAN 5 – METRO ALBERT (TRAMS 3, 4, 51),

BUS 48 EN 54 (ALBERT)

DUUR: ONGEVEER 2U.

ER BEVINDEN ZICH MAAR LIEFST VIER EIGEN WONINGEN VAN ARCHITECTEN LANGS DEZE WANDELING. DIT ZIJN ENKELE DETAILS VAN HUN GEVELS. ZOEK BIJ ELK DETAIL AAN WELKE ARCHITECT HET BEHOORT.

(1.A. Frère (Albertlaan 198), 2. J. Brunfaut (Molièrelaan 104), 3. J.B. Dewin (Molièrelaan 151), A. Nellissen (Kemmelberg 5))

1 MOLIÈRELAAN 124, ARCH. ALFRED NYST, 1926

Dit gebouw, dat zowel invloeden van de art deco als van het modernisme vertoont, onderscheidt zich van de aanpalende gebouwen door de bijzonder originele behandeling van de gevel. Die wordt gestructureerd door het driehoekig uitspringend volume dat, op de benedenverdieping, wordt ondersteund door een getrapte console. Let eens op de bijzonder verzorgde decoratieve details: de mozaïekfriezen van de muuropeningen, de keramiekversiering van het venster op de benedenverdieping, de geometrische motieven van de koetspoort in siersmeedwerk, typisch voor de art deco...

2 MOLIÈRELAAN 177 EN BRUGMANNLAAN 176, ARCH. PAUL VIZZAVONA, 1908

Dit indrukwekkende herenhuis vertoont zowel invloeden van de klassieke Franse stijl als van de art nouveau, in het siersmeedwerk en het steenhouwwerk. Deze decoratieve elementen verraden de invloed van Victor Horta waarvoor Vizzavona als tekenaar werkte. De compositie van het gebouw is atypisch: een hoektorentje wordt bekroond door een hoog paviljoendak en een stenen sierfries verbindt de twee gevels. De twee burgerhuizen aan weerszijden van het gebouw, die de architect in hetzelfde jaar ontwierp, maken een overgang naar de aanpalende huizen en doen dit herenhuis in het stedelijke landschap opgaan. Bekijk het siersmeedwerk van de drie gebouwen aandachtig:

hun typische elegante arabesken alleen al verraden om welke architect het gaat. We komen hem verder nog tegen...

Het siersmeedwerk beeldt een insect af. Welk?

een vlinder

**3 MOLIÈRELAAN 163,
ARCH. VICTOR BOELENS, 1905**

Begin twintigste eeuw droomde elke burgerlijke familie van een eigen woning. Velen gingen op zoek naar bouwgrond in de landelijke gemeenten Ukkel, Elsene, Vorst of Schaarbeek. Er werden steeds meer huizen gebouwd, door zowel aannemers als particulieren, zoals deze woning in eclectische stijl met art-nouveau-invloeden, getekend Victor Boelens. Die ontwierp trouwens verscheidene huizen in het zuiden van Brussel, alleen of samen met zijn broer Alphonse, die we verderop zullen ontmoeten.

**4 MOLIÈRELAAN 153-155,
ARCH. JULES BRUNFAUT, 1907
BEELDHOUWER JEF LAMBEAUX**

Dit statige herenhuis omvat eigenlijk twee onafhankelijke woningen. Het ene beslaat de drie linkertraveeën en de middentravee, versierd met een groot gebeeldhouwd reliëf van Jef Lambeaux boven een koetspoort. Het andere, dat je via een deur aan de zijkant betreedt, omvat de drie rechtertraveeën. Met zijn klassieke Franse stijl is het huis geïnspireerd op het kasteel van Versailles, althans wat betreft de verhoudingen van de eerste drie bouwlagen. Een balustrade versierd met stenen vazen benadrukt het horizontale karakter van het geheel en verbergt de mansardeverdieping.

Het werk van Lambeaux, beklemtoond door een driehoekig fronton rustend op twee ingewerkte Ionische zuilen, beeldt een vrouwelijke allegorie af (de Muziek). *Op de gevel staat een datum in het Latijn. Kan je hem ontcijferen?*

2061

Een jaar later bouwde architect Jules Brunfaut hier recht tegenover zijn eigen woning, in een eclectische stijl geïnspireerd op het Italiaanse Quattrocento (nr. 104, 1908).

**5 MOLIÈRELAAN 151,
ARCH. JEAN-BAPTISTE DEWIN, 1907**

De eigen woning van de architect getuigt zowel van de invloed van Paul Hankar, spilfiguur van de geometrische art nouveau, als van de voorliefde van Dewin voor de Wiener Sezession: een heel grafische witstenen gevel, verfijnde mozaïekpanelen in Weense stijl, opdeling van het schrijnwerk in kleine vierkanten... Dewin ontwierp tevens de binnendecoratie van zijn huis. *Verscheidene roofvogels nestelen zich onder de kroonlijst: bosuilen of ransuilen?*

ransuilen

Werp ondertussen eens een blik op nr. 145: de hal in travertijn van Résidence Molière. Het is een mooi voorbeeld van de architectuur uit de jaren 1960. Aan de overzijde van de straat springen het bordes en de markies van nr. 102, in neo-Vlaamse renaissancestijl, meteen in het oog (Emile Janlet, 1907). Wat is, in de architectuur, een markies?

Het is een glazen luifel die een deur of een venster beschermt

WANDELING 1

6 MOLIÈRELAAN 139 (HOEK ALBERTLAAN), ARCH. PAUL PICQUET, 1909

De architect, die verscheidene huizen in Beaux-Arts-stijl in de laan ontwierp, zocht voor dit “palazzo” zijn inspiratie in de Italiaanse renaissance: kijk maar goed naar de vorm van de muuropeningen of de pilasters op de eerste verdieping, of de bossage op de benedenverdieping.

Op de tegenoverliggende hoek bouwde architect J. Dosveld twee art-nouveauhuizen in de traditie van Paul Hankar (Albertlaan 217 en Molièrelaan 133, 1906).

7 ALBERTLAAN

Langs de hele Albertlaan, die vanaf 1892 werd aangelegd op initiatief van Georges Brugmann om het Park van Vorst met het Ter Kamerenbos te verbinden, varieert de stijl van de burgerhuizen van eclecticisme en neoclassicisme tot art nouveau. Juist na het kruispunt met de Molièrelaan valt een art-nouveauihuis op. Het is de eigen woning van Alfred Frère (Albertlaan 198, 1908) die een elegante interpretatie brengt van de zweeps slag waarvoor Horta een voorliefde had. Aan de onpare zijde staat een huis in art deco, een stijl die schaars vertegenwoordigd is in deze laan (nr. 205A, François Van Meulecom, 1931), en een herenhuis in Beaux-Arts-stijl getekend Léon Janlet (nr. 193, 1911). Het traliwerk op nr. 169 is typisch voor het werk van Léon Sneyers, wiens monogram in de steen van de balkons is gegraveerd (1907). Op nr. 131 bewonderen we het

impostraam en het keramiekpaneel uitgevoerd door de firma Helman uit Sint-Agatha-Berchem (J. Renard, 1913). Aan de pare zijde zien we de kennelijk heel productieve Léon Janlet opnieuw aan het werk, met twee huizen in Beaux-Arts-stijl (nr. 104 en 100), naast Paul Vizzavona, die we herkennen aan zijn elegante siersmeedwerk in art-nouveaustijl (nr. 84, 1911). En op nr. 70 is nogmaals de firma Helman present, met een fraaie keramiekdecoratie boven de deur.

8 SOCIALE WONINGEN “RODENBACH”, RODENBACHSTRAAT 14 TOT 22, 29 TOT 33 (VROEGERE RUE DU CHAT) ARCH. CHARLES DE QUÉKER EN A. HANNAERT, 1903

In 1903 ontwierp Hannaert samen met De Quéker, gespecialiseerd in hygiëne en arbeiderswoningen, acht dubbele huizen met drie verdiepingen bestemd voor arbeiders. Kenmerkend voor dit geheel is de aanwezigheid aan elk gebouw van een buitentrap aan de straatkant die toegang geeft tot twee appartementen per verdieping. Het kleurenspeel van de materialen en de plaatsing van de “schietsgaten”, geïnspireerd op de oosterse architectuur, maken van deze compositie een origineel en evenwichtig geheel. Aanvankelijk bekroonden dakruiters de trappenhuisen; in 1929 werden ze om “esthetische” redenen afgebroken en vervangen door platforms.

9 VROEGERE GEMEENTESCHOOL NR. 4, RODENBACHSTRAAT 37-39, ARCH. HENRI JACOBS, 1905-1911

Door de toename van de arbeidersbevolking en de bouw van steeds meer sociale woningen zag de gemeentelijke overheid zich genoodzaakt een nieuwe school te openen in de wijk *Berkendael*. Jacobs, die al talrijke scholencomplexen op zijn naam staan had, ontwierp hier twee vrij klassieke gebouwen die voldeden aan de moderne criteria inzake hygiëne en onderwijs. Enkele elementen in art nouveau verfraaien de gevel van het ingangspaviljoen, zoals de gebeeldhouwde waterlijst boven de muuropeningen op de benedenverdieping, of de tralies in siersmeedwerk. De ingangspoort geeft toegang tot een lange gang die uitmondt op een overdekte speelplaats waarrond de klassen liggen.

10 DE VOORMALIGE MAGNÉTO BELGE, MARCONISTRAAT 123-127, ARCH. LÉON GUIANOTTE, 1942

Deze fabriek gespecialiseerd in vliegtuigmotoren en verlichtingsinductoren was al sinds 1920 aan de Marconistraat gevestigd. In 1942 breidde ze uit met een nieuw gebouw, waarvan ze het ontwerp toevertrouwde aan Guianotte, een van de architecten van de nabijgelegen kerk van Hoogte Honderd. Hij tekende een gebouw in art-decostijl met een monumentale gevel, waarvan de ingang, beklemtoond door de vorm van de centrale travee die zich in de as van de Dierenriemstraat bevindt.

Kijk aandachtig naar de gebruikte materialen, ze zijn verre van gewoon.

11 SOCIALE WONINGEN VOOR DE SOCIÉTÉ ANONYME DES HABITATIONS À BON MARCHÉ, MARCONISTRAAT 32 TOT 40, ARCH. LÉON GOVAERTS (NR. 32), 1902 / ARCH. EMILE HELLEMANS (NR. 34-36), 1901 / ARCH. HENRI JACOBS (NR. 38-40), 1901.

Drie architecten stonden in voor de bouw van deze sociale woningen. De opmerkelijkste gevel is die van Govaerts. De confrontatie van het ruwe beton en de decoratie in glad cement, en de originele vorm van de latei boven de ingangsdeur en de aanpalende terrassen, verlenen deze gevel een expressionistisch art-nouveauekarakter.

12 ROYAL BUILDING, ALBERTPLEIN 2, ARCH. JACQUES CUISINIER, 1962

Volgens een advertentie uit die tijd waren ze ultramodern “goed uitgerust en fraai ingericht”, de appartementen van de “eerste wolkenkrabber van de bovenstad”. Het gebouw is opgedeeld in drie residenties, elk met een handelszaak op de benedenverdieping. De architect maakte oordeelkundig gebruik van het hoekperceel en oriënteerde de verschillende volumes van de drie gebouwen volgens een zekere rangorde: zo kijkt het hoogste gebouw op het park uit, terwijl de twee andere, lagere gebouwen naar de straat gericht zijn.

Neem maar eens een kijkje in de verschillende inkomhallen en zoek de verschillen...

WANDELING 1

13 BESMELAAN 107-109, ARCH. ALBERT CALLEWAERT, 1932

De gevel van dit herenhuis, dat werd gebouwd voor aannemer Fernand Gillion, aarzelt tussen art deco en modernisme. Maar binnen valt elke twijfel meteen weg: de rijke materialen – marmer en exotische houtsoorten – en het oog voor het detail, zoals het vernuftige mechanisme van het schrijnwerk, verraden een sterke invloed van de art deco.

14 BESMELAAN 103, ARCH. ALPHONSE BOELENS, 1903

Boelens was pas 26 toen hij deze merkwaardige villa ontwierp, die sterk door de art nouveau is beïnvloed. De verzorgde uitvoering van het geheel, de uitzonderlijke behandeling van het glasraam op de benedenverdieping, waarvan de boog door een gebeeldhouwde decoratie wordt beklemtoond, de arabesken van het siersmeedwerk, de sgraffiti en de behandeling van de hardsteen maken dit tot de mooiste verwezenlijking van deze bescheiden meester van de art nouveau. Let op de ingang deur: de tekeningen van de glas-in-loodramen passen perfect bij de motieven van het siersmeedwerk.

Steek de straat over naar de Kemmelberglaan en bewonder de villa's van op afstand. Ze werden allemaal gebouwd met zicht op het park en vertonen tal van overeenkomsten, hoewel ze heel verschillend zijn. Vergelijk ze maar eens...

15 KEMMELBERGLAAN 6, ARCH. CÉLESTIN HELMAN (?), 1905

De gevel van deze woning in eclectische stijl wordt gekenmerkt door een uitgesproken verticaal karakter dat ter hoogte van de toegangstravee nog versterkt wordt door een dakvenster met topgevel. De gevel is opgesmukt met vier keramiekpanelen met gestileerde bloemenmotieven vervaardigd door de Brusselse firma Helman, waarvan we al verscheidene werken hebben kunnen bewonderen. De glas-in-loodramen in neoclassicistische stijl zijn ontworpen door meester glasmaker T. G. Driesen.

16 VILLA BEAU-SITE, KEMMELBERGLAAN 5, ARCH. ARTHUR NELISSEN, 1906

Uit deze villa, de privéwoning van de architect, spreken zowel het grote talent als de durf van de ontwerper. De dynamische gevel is heel smal – amper vijf meter breed – en wordt doorbroken door een venster met hoefijzerboog in een ronde loggia. Allebei worden ze benadrukt door banden geëmailleerde gekleurde baksteen en hardsteen. Het contrast tussen de polychromie van de verdiepingen en de strengere hardsteen van de benedenverdieping, naast de kwaliteit van het siersmeedwerk en de decoratieve elementen, maken van deze villa een van de mooiste vertegenwoordigers van de art nouveau. De architect ontwierp tevens het gebouw ernaast, dat versierd is met geëmailleerde platen (nr. 4).

Dit is een oude foto van de villa: zie je wat er zoal veranderd is?

De sgraffiti zijn verdwenen, het schrijnwerk was donker en het siersmeedwerk was lichtgekleurd.

WANDELING 2

DE HELLING AF...

WAT EEN CONTRAST TUSSEN HET HOOGSTE EN HET LAAGSTE PUNT VAN VORST! AAN HET BEGIN VAN DE VORIGE EEUW ZORGDE EEN WELDOORDACHT VERSTEDELIJKINGSPLAN VOOR DE AANLEG VAN EEN RESIDENTIËLE WIJK BESTAANDE UIT RIJHUIZEN VOOR DE MIDDENKLASSE OP HET HOOGSTE PUNT VAN DE GEMEENTE. TEGELIJK VESTIGDE ER ZICH IN HET LAGER GELEGEN GEDEELTE, EEN OVERWEGEND ARBEIDERSBEVOLKING DIE WERD AANGETROKKEN DOOR DE INDUSTRIËLE ACTIVITEITEN ROND DE SPOORWEG. HIER VERTOONT HET STEDELIJK LANDSCHAP EEN AFWISSELING VAN EENGEZINSWONINGEN, OPBRENGSTHUIZEN EN INDUSTRIËLE GEBOUWEN.

PARCOURS: ZIE OMSLAG

- V** VERTREK: PANORAMISCH TERRAS JUPITERLAAN – TRAM 51, BUS 54 (JUPITER)
 - A** AANKOMST: CENTRUM VOOR HEDENDAAGSE KUNST (WIELS), VAN VOLXEMLAAN – TRAM 82, 97, BUS 49, 50 (WIELS)
- DUUR: 2U30

1 PANORAMISCH TERRAS EN PANORAMAWIJZER, JUPITERLAAN

Dit schitterende uitkijkpunt is al generaties lang een trekpleister voor scholieren uit Vorst die bekende Brusselse gebouwen willen ontdekken. Probeer, net als zij, het Justitiepaleis te vinden, of de Zuidertoren, of de Heizel... De panoramawijzer zal je helpen, want in de hardsteen zijn enkele herkenningspunten gegrift.

Als je de andere kant uit kijkt, heb je een goed zicht op twee tegenover elkaar staande hoekgebouwen. Het ene dateert uit 1935 en is representatief voor de art-decostijl die tijdens het interbellum in zwang was (Jupiterlaan 129, arch. Mourart); het andere, met zijn subtiële spel van bogen en contrabogen, is gebaseerd op een gestandaardiseerd bouwconcept dat de architecten Roger Dejenefte en Joseph Thomas tijdens de jaren 1950 ontwikkelden (Résidence Le Belvédère, Jupiterlaan 131, 1951).

2 ALEXANDRE BERTRANDLAAN

Deze laan is genoemd naar een van

de bestuurders van de maatschappij voor de verstedelijking van de Sint-Augustinuswijk. Ze werd rond de eeuwwisseling aangelegd en was bijna volledig bebouwd toen de Eerste Wereldoorlog haar verdere ontwikkeling onderbrak. Als je goed kijkt naar de verschillende stijlen en de in steen gegraveerde jaartallen, dan zal je deze twee fases herkennen: vóór 1914, na 1920... Terwijl je de onpare kant afloopt, kijk dan vooral naar een huis in cottagestijl (nr. 50) en bewonder de erker en het gebruik van baksteen voor de portiek van het aanpalende huis (nr. 48), of de sgraffiti op nr. 44 (arch. Ernest Linand, 1909), of nog het imposteram van nr. 40. Sommige huizen vertonen Weense invloed (nr. 34, 32 en 30, arch. Gaston Ide, 1913 en 1910) of vertonen invloeden van de art nouveau (nr. 8, arch. Fernand Stiermet, 1912)... Aan de pare zijde van de straat bevinden zich hoofdzakelijk kleine opbrengstpanden. Een speciale vermelding verdient het gebouw op nr. 37, een mooi staaltje art deco met stroken vergulde, zwarte en groene mozaïeken (arch. F. Buelens, 1935).

1

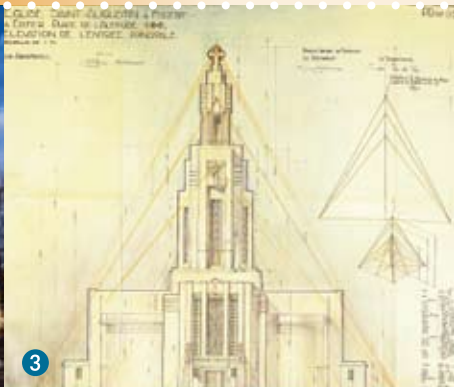

1

2

WANDELING 2

3 HOOGTE HONDERDPLEIN, SINT-AUGUSTINUSKERK, ARCH. LÉON GUIANOTTE EN ANDRÉ WATTEYNE, 1932-1935

De Sint-Augustinuskerk staat pal in het midden van de rotonde Hoogte Honderd. Samen met de Sint-Jan de Doperkerk van Sint-Jans-Molenbeek en de Sint-Suzannakerk van Schaarbeek, is ze een van de drie modernistische kerken van gewapend beton die tijdens het interbellum werden gebouwd.

Na een eerste, niet-uitgevoerd ontwerp voor een neo-Byzantijnse kerk vatten de architecten Léon Guianotte en André Watteyne het idee op van een betonnen gebouw waarvan de verhoudingen gebaseerd waren op de heilige el van de Egyptenaren. De plattegrond, in de vorm van een Grieks kruis gevat in een cirkel, symboliseert het mystieke teken van de wereld.

De kerk werd ingewijd in maart 1935, maar het duurde tot 1946 voor ze volledig klaar was. Ze werd onlangs nog gerestaureerd. Haar 50 meter hoge toren geeft de bezoeker een weergaloos zicht op Brussel. Als je de kans krijgt, moet je de toren zeker eens beklimmen om er van het overweldigende uitzicht te genieten...

Wat is een Grieks kruis?

Het Grieks kruis is perfect symmetrisch en wordt gekenmerkt door twee rechte armen van gelijke lengte die elkaar precies in het midden snijden.

Volg de Victor Rousseaulaan. Zoals je kan zien, overheerst de art-decostijl in deze straat, hoewel ze, net als de andere lanen in deze wijk, in twee fases is aangelegd.

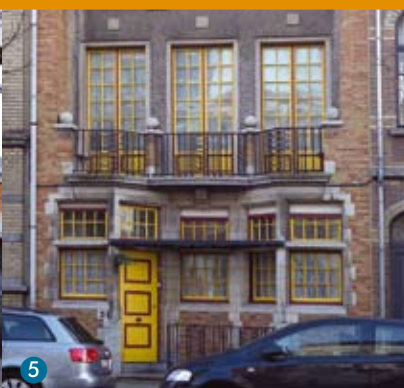
4 ROUSSEAULAAN 11, ARCH. FRANÇOIS VAN MEULECOM, 1924

Dit art-decohuis is ontworpen door architect François Van Meulecom, voormalig medewerker van Jean-Baptiste Dewin, de ontwerper van het stadhuis van Vorst. Net als Dewin schenkt de architect bijzondere aandacht aan de decoratieve details en speelt hij, het ritme van de gevel volgend, een subtiel spel met de kleuren van de materialen (afwisseling van baksteen en simili-steen).

Bekijk ook de aanpalende huizen eens, ook zij zijn de moeite waard, zoals het huis op nr. 13 ontworpen in 1922 door J. Delory of nr. 15 (arch. L. Denis) en nr. 19 (arch. Houbez of H. Oubez) beide uit 1913.

5 VICTOR ROUSSEAULAAN 32 EN 33, ARCH. FRANÇOIS VAN MEULECOM, 1923

Je herkent meteen Van Meulecoms stijl in deze twee tegenover elkaar gelegen woningen. Hoewel hij ze in hetzelfde jaar bouwde, zijn ze strek verschillend. De gevel van nr. 32 vertoont een symmetrische compositie, de ingang bevindt zich in een vooruitspringend volume links, dat rechts herhaald wordt. De ingang van nr. 33 bevindt zich daarentegen in een portiek. De gevel van het eerste gebouw, met zijn geometrische lijnen en de roedeverdeling van de ramen ademt veeleer de geest van de Wiener Sezession, terwijl de tweede gevel, met zijn gewelfde erker, een originele benadering van de art deco verraad. Kijk in het voorbijgaan ook eens naar

6

7

de vlinder – een geliefd motief van Van Meulecom en Dewin – op de gevel van nr. 33.

6 ROUSSEAULAAN 36-42, ARCH. CHARLES COLASSIN, 1920

Deze groep modernistische woningen met plat dak valt wat uit de toon bij de overige huizen. Het horizontale karakter van het geheel wordt benadrukt door de uitlijning van de balkons en de erkers.

Slechts een van de deuren is de oorspronkelijke. Welke?

7 VICTOR ROUSSEAULAAN 477, ARCH. PAUL HAMESSE EN BROERS, 1913

Hoewel ze vooral bekend zijn voor de bouw van feestzalen en bioscopen, zoals de Pathé Palace (Anspachlaan 85, Brussel 1913), ontwierpen de gebroeders Hamesse ook tal van burgerhuizen, waarvan dit een fraai voorbeeld is. Deze woning dateert van voor de Eerste Wereldoorlog en vertoont nog enkele art-nouveau-elementen. Ze vertegenwoordigt de geometrische trend van de stijl waarin de gebroeders Hamesse uitblonden.

Op nr. 55 van de laan zien we de achterzijde van een woning waarvan de hoofdgevel zich aan de Jupiterlaan bevindt. Ga de voorkant bekijken!

8 JUPITERLAAN 5, ARCH. WILLEM VERMEIREN, 1934

Dit is een bijzonder geslaagd voorbeeld van een art-decogebouw met een heel evenwichtige en uitgekiende compositie. Het is de eigen woning van de architect. Mooie beeldhouwde details verlenen het een persoonlijke toets. Als je kijkt naar het siersmeedwerk van het huis ernaast (nr. 3), zie je sterke gelijkenissen: niet te verwonderen, want het is ook door Vermeiren ontworpen.

9 VICTOR ROUSSEAULAAN 72-74, ARCH. FRANÇOIS VAN MEULECOM, 1930

Van Meulecom was een gevestigde waarde toen hij dit fraaie, originele huis ontwierp. De twee gekoppelde puntgevels aan weerszijde van een centrale loggia, een doorlopende kroonlijst ter hoogte van de lateien van de vensters en banden simili-steen benadrukken het horizontale karakter, het polychrome spel van de verschillende materialen, de zorg besteed aan de decoratieve details, ... alles verraadt een architect met oog voor esthetiek.

Blijf de Rousseaulaan volgen, in de richting van de ingang van het Dudenpark. Je stapt voorbij de "Park Corner", een gebouw uit 1958 (nr. 100, arch. A. Slooven). Zoek de typische details uit die periode: geëmailleerde deurklink, ruime en lichte hal... Zodra je in het park bent, daal je af in de richting van het voetbalstadion... En als je het nog beter wil verkennen ga dan naar de middenpagina's voor een spel. Voor meer informatie: HET DUDENPARK

8

9

WANDELING 2

**10 JOSEPH MARIËNSTADION,
BRUSSESESTEENWEG,
ARCH. ALBERT CALLEWAERT, 1922-1926,
BEELDHOUWER OSCAR DE CLERCK, 1926**

Dit stadion dat in 1919 langs het Dudenpark werd opgericht voor de Union Saint-Gilloise, werd in 1926 verbouwd door architect Albert Callewaert, die een nieuwe eretribune bouwde aan de Brusselsesteenweg. De art-decogevel is een honderdtal meter lang en is versierd met zeven bas-reliëfs die taferelen voorstellen die met voetbal en atletiek verband houden. Boven de centrale travee torenen twee figuren van atleten rond de naam van de mythische club, onder een opengewerkt fronton. Staat de deur open? Stap gerust binnen, je zal versteld staan van de prachtige glas-in-loodramen, versierd met de initialen USG. Sinds 1926 is de inrichting van het stadion ongewijzigd gebleven, en nog altijd ontmoeten de enthousiaste supporters van de Union Saint-Gilloise hier elkaar.

Stap via de Eikelstraat naar de Van Volxemlaan, waar industriële panden broederlijk naast woningen staan. Werp terloops ook eens een blik op nr. 23, een mooi gebouw dat de geometrische stroming binnen de art nouveau vertegenwoordigt (arch. Jules Munster).

**11 HOEK VAN DE EIKELSTRAAT EN
DE GUILLAUME VAN HAELENLAAN,
ARCH. M. VAN SCHIELEN, 1936**

Dit hoekgebouw is sterk beïnvloed door de Nederlandse architectuur met

zijn fraai contrasterende materialen: de witsteen en de lichtgekleurde keramiektiegels steken mooi af tegen de belvédèrebaksteen. Aan de kant van de Eikelstraat wordt de vroegere handelszaak op de benedenverdieping beklemtoond door donkerblauwe geverniste tegels. Sommige details, zoals de patrijspoorten zijn kenmerkend voor de pakketbootstijl die tijdens de jaren 1930 in zwang was.

**12 VAN VOLXEMLAAN 242,
ARCH. ANTOINE BORGERS, VERS 1912**

Twee stenen kariatiden die een erker torsen, trekken de aandacht. Aanvankelijk was dit de privéwoning van architect Antoine Borgers, maar nadien vestigde er zich een accordeonhandelaar, zoals blijkt uit een advertentie uit *La revue musicale belge* van 1937.

Wat is een kariatide?

gebeldhouwde vrouwenfiguur die gebruikt wordt als steunelement

**13 VROEGERE IJZERWERKFABRIEK
ALEXANDRE, VAN VOLXEMLAAN 256-262,
ARCH. PAUL BONDUËLLE, 1923-1929**

Dit geheel, dat zowel privévertrekken als werkplaatsen omvat, toont het grote vakmanschap van de ateliers voor siersmeedwerk van François Alexandre, dat zeer gekend was tijdens het interbellum. Eén blik op de zichtbare smeedwerkelementen – ingangdeur, traliewerk van de oculi, portaal – maakt meteen duidelijk waarom. Ongewoon is dat de gevel van het huis, in roze baksteen met accenten van witsteen, haaks staat

12

13

13

op de straat! Voor die gevel heeft de architect geopteerd voor een stijl die naar het classicisme neigt. Aan de voet van het huis strekt zich een mooie tuin uit, met een kleine waterpartij met fontein.

14 **SCHOENENFABRIEK FRANS FILS, VAN VOLXEMLAAN 304, ARCH. FRANÇOIS VAN MEULECOM, 1927**

De schoenenfabriek Frans, die al sinds 1871 tussen de Van Volxemlaan en de spoorweg gevestigd was, gaf in 1927 opdracht aan Van Meulecom om een kantoorgebouw aan de Van Volxemlaan te bouwen. De art-decogevel, bekleed met baksteen en gepleisterde banden, telt twee erkers die oorspronkelijk werden bekroond door frontons versierd met de initialen FF (Frans Fils) en die verwijderd werden tijdens een latere verbouwing (arch. E. Yves, 1967). In 1942 ging de fabriek, die toen al bijna 650 mensen tewerkstelde, een vennootschap aan met de Tsjechische firma Bata. In 1974 fuseerden de twee vennootschappen in "Bata Schoenen". Het gebouw kwam eerst leeg te staan maar werd nadien gerenoveerd en tot woningen omgevormd.

15 **WIEL'S VOORMALIGE BROUWERIJ WIELEMANS-CEUPPENS, VAN VOLXEMLAAN 366, ARCH. ADRIEN BLOMME, 1930**

Als vaste architect van de familie Wielemans bouwde Blomme aan het begin van de jaren 1930 de nieuwe lokalen van brouwerij Wielemans-

Ceuppens, toen nog in volle expansie. Dit indrukwekkende betonnen gebouw met zijn uitspringende horizontale banden verzoende moderniteit en functionalisme. Op de begane grond was het opgevat als een immense vitrine waarin acht reusachtige roodkoperen gistingskuipen stonden, terwijl de verdiepingen werden voorbehouden voor de opslag van grondstoffen en het malen van het graan. In 1978 werd brouwerij Wielemans door de groep Artois opgeslorpt, en de laatste Wiel's werd gebrouwen op 29 september 1988, na meer dan honderd jaar bedrijvigheid in Vorst. Deze zeldzame getuige van de modernistische industriële architectuur werd lange tijd verwaarloosd, tot het gebouw werd gerestaureerd door het architectenbureau Art & Build en het in 2007 een centrum voor hedendaagse kunst werd.

Hoeveel kuipen zijn momenteel nog te zien in de zaal op de benedenverdieping van de Wiels?

Drie

14

15

DE HAUT EN BAS OU DE BAS EN HAUT: LE PARC DUDEN

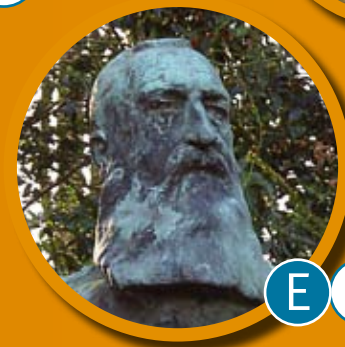
1. TROUVEZ LES DÉTAILS

Voici quelques détails d'éléments faisant partie du parc. Promenez-vous pour tenter de les retrouver et inscrivez dans la bulle le numéro qui correspond à leur emplacement sur le plan.

2. TROUVEZ LE TERME JUSTE

L'architecture a propre vocabulaire. Voici des éléments empruntés au château (X) et aux écuries (Y). Dans la première bulle, indiquez à quel bâtiment appartient le détail ; trouvez ensuite la correspondance entre le détail et son appellation et inscrivez ce chiffre dans la seconde bulle.

1. Girouette
2. Marquise
3. Corniche à modillons
4. Clocheton
5. Balcon
6. Linteau
7. Meurtrière
8. Lucarne

VAN ONDER NAAR BOVEN EN VAN BOVEN NAAR ONDER: HET DUDENPARK

1. VIND DE DETAILS

Dit zijn details van enkele elementen uit het Dudenpark. Neem je tijd om ze te vinden en schrijf in het bolletje het nummer dat overeenstemt met hun plaats op het plan.

2. VIND DE JUISTE TERM

De architectuur gebruikt een eigen taal. Dit zijn elementen van het kasteel (X) en de stallen (Y). Geef in het eerste bolletje aan tot welk gebouw dit detail behoort; zoek dan de juiste naam van het detail en noteer het bijbehorende cijfer in het tweede bolletje.

1. Windwijzer
2. Markies
3. Kroonlijst op modillons
4. Klokketoren
5. Balkon
6. Latei
7. Schietgat
8. Dakvenster

